

bármi is hiányozni fog úgy, ha talán jobb lesz is a réginél, tökéletlen leend s a rá fordított költség kidobott pénz lesz.

Ha pedig az akadémia ez idő szerint akár minő okokból (s ilyenül csakis a pénzkérdést képzelhetjük) egy ilyen nagy munka kiadását nem tartaná lehetőnek, úgy inkább halassza el az egészet; az csak hasznára válhatik a munkának, mintsem rossz, haszontalan könyvet adjon ki, vagy épen megelégedjék az eddig összegyűlt pótlékoknak a régi kiadás szellemében s modorában való közrebocsátásával. Ez elodázná a tökéletes kiadás megjelenését beláthatatlan időkre, nagy kárára és veszteségére tudományunknak.

Végzem kissé hosszúra nyúlt elmefuttatásomat, bár még sok mondanivalóm lett volna e tárgyról. De elég ebből ennyi is. Ha van az intézőkben egyáltalán szándék jó munka létrehozására úgy szavaim nem fognak süket fülekre találni. Záradékkül ide igtatom a tudós *Dénis* azon sorait, melyekkel klasszikus munkájának, a *Wiens Buchdruckergeschicht*-ének előszavát befejezi:

»Eines Besorgnisses muss ich noch erwähnen. Fallen meine Nachrichten nicht oft ins kleine und unwichtige? Für Freunde der Bücher und Gelehrten geschicht sollte ich es nicht glauben. Dem genauen Chorographen ist kein Bächlein, keine Bauernhütte, dem genauen Naturforscher keine Blatlaus unwichtig. Aber, wann mich *jemand, der lieber Bardenlieder läse*, einen Mikrographen nennt, dann muss ich es freylich geschehen lassen.«

AZ ELSŐ LEVÉLTÁRI ÉS KÖNYVTÁRTANI SZAKTANFOLYAM.

A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi Miniszter úr által *Fraknoi Vilmos* múzeumi és könyvtári orsz. főfelügyelő javaslatára életbeléptetett könyvtárnoki tanfolyam menetéről, a benne résztvevőkről és az eredményről a következő adatok állanak rendelkezésünkre.

A tanfolyamban, az orsz. főfelügyelő által felállított kategoriák szerint, a következők vettek részt.

A Miniszter úr által az állami alkalmazásban lévő jogakadémiai és középiskolai tanárok közül kijelöltettek:

1. Dr. Baintner Húgó jogakadémiai tanár Kassáról.
2. Dr. Molnár Imre jogakadémiai tanár Nagyváradról.

3. Kara Győző főgimnáziumi tanár Aradról.

4. Strauch Béla főgimnáziumi tanár Nagyszebenből.

A r. kath. egyházak és szerzetes rendek részéről:

5. Karkecz Alajos tartományi főnök, a Szent-Ferencz-rendnek a Megváltóról nevezett tartománya részéről, Szolnokról.

6. Pally Miklós püspöki könyvtárnok, mint a veszprémi püspök kiküldötte, Veszprémből.

7. Randveg Mihály gimnáziumi tanár Vácziól, mint a kegyesrendiek tartományi főnökének kiküldötte.

8. Sörös Pongrácz gimnáziumi tanár Páparól, mint a pannonhalmi főapát kiküldötte.

A többi hitfelekezetek részéről:

9. Csűrös István püspöki titkár Budapestről, a dunamelléki ev. ref. püspök kiküldötte.

10. Gebe Endre könyvtárnok Miskolcziól, a tiszamelléki ág. hitv. ev. püspök kiküldötte.

11. Kanyaró Ferencz kolozsvári unit. főiskolai tanár, az unitárius püspök kiküldötte.

12. Kónya Ferencz miskolczi főgimnáziumi könyvtárnok, a tiszánineni ev. ref. püspök kiküldötte.

Mint rendkívüli hallgatók, a tanfolyam első, palaeografiai részében részt vettek még:

13. Némethy Gyula, az Ipolyi-múzeum öre Nagyváradról.

14. Dr. Szinnyei Ferencz tanárjelölt Budapestről.

15. Törzsök Vilmos segédlelkész Körmendről.

A tanfolyam az orsz. főfelügyelő által július hó 4-én d. e. $\frac{1}{2}$ 10 órakor a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának Széchenyi-termében megnyitvatván, haladéktalanul megkezdődött annak első, palaeografiai és diplomatikai része.

A *Fejérpataky László* által tartott előadások és az azokkal kapcsolatos gyakorlatok, melyeket a kurzus tagjaival *dr. Schönherr Gyula* múzeumi levéltárnok végzett, a következő anyagot ölelték fel:

1. Július 4-én. Az írás anyaga: papyrus, hártya, papír. Az író-anyag előkészítése, íráseszközök.

2. Július 5-én. Az írás fejlődése, főbb írás fajok, a minuscula rotunda felléptéig.

3. Július 6-án. Az írás fejlődése a minuscula rotunda felléptétől az újkori írásokig.

4. Július 7-én. A középkori szórövidítések elmélete (szócsonkítás, összevonás).

5. Július 8-án. A szórövidítések elmélete (konvencionális jegyek, rövidítés állandó és relativ értékű jelekkel). Számnevek. Grafikai segédkönyvek.

6. Július 9-én. A középkori időjelzés; kortani segédeszközök.

7. Július 11-én. Oklevelek és kéziratok nemei, kiállítás és tartalom szerint.

8. Július 12-én. Levéltárak, registrálási elvek; irodalmi segédeszközök.

E tananyagot úgy elméletileg, mint a Magyar Nem. Múzeum anyagából vett példák alapján gyakorlatilag keresztül hatolva, július 13-ikán és 14-ikén a tanfolyamban résztvevők az országos levéltárba mentek, melynek beható megtekintésére az anyagnak és kezelésnek megismerésére előzetes engedély eszközöltetett ki. Első napon a tanfolyamban résztvevők fele *Fejérpataky László* vezetése mellett, második napon a második fele *dr. Schönherr Gyula* kalauzolásával behatóan tekintette meg az ország legnagyobb levéltárát, mely gyakorlatilag nagy mértékben egészítette ki az elméleti oktatásban tárgyalt anyagot. Különös köszönettel és elismeréssel emelendő ki a m. kir. országos levéltár összes tisztviselőinek lekötelező előzékenysége, melylyel a tanfolyam céljait és törekvéseit a maguk részéről is szakszerű magyarázataikkal nagy mértékben előmozdították.

A tanfolyam második része, a szorosabb értelemben vett könyvtári elméleti és gyakorlati oktatás, *Kollányi Ferencz* múzeumi könyvtári őr és *dr. Erdélyi Pál* segéd-őr vezetése alatt, július hó 15-én vette kezdetét, a tananyag következő beosztásával:

1. Július 15-ikén. A könyvtárak általános története; régi magyar könyvtárak; a Korvina.

2. Július 16-ikán. A M. Tud. Akadémia könyvtárának és kezelési rendszerének megtekintése, mikor is Heller Ágost akadémiai főkönyvtárnok úr volt szíves beható magyarázatokkal szolgálni.

3. Július 18-ikán. A könyvnyomtatás története; ősnyomtatványok; régi magyar könyvtár (1711-ig).

4. Július 19-ikén. Kéziratok, kódexek és újabbkori kéziratok ismertetése és kezelési módja. A növedéknapló vezetése; a könyvek megbélyegzése; a vétel-napló vezetése.

5. Július 20-ikán. Czédula-katalogus készítése. Ugyanezen napon a budapesti egyetemi könyvtárnak és kezelési rendszerének beható megtekintése, mikor is dr. Máthé Sándor könyvtári I. ór volt szives kimerítő felvilágosításokat adni.

6. Július 21-ikén. Gyűjteményes munkák felvétele és a czédulázás gyakorlati része; olvasótermi kezelés.

7. Július 22-ikén. Szakrepertóriumok készítése; hírlapok, folyóiratok, sematizmusok, értesítők, apró nyomtatványok kezelése.

8. Július 23-ikán. Könyvtári eljárás kölcsönzések, könyvkötések körül; köteles nyomdatermékek kezelése.

Az előadások és gyakorlatok mindkét ciklusban oly módon osztattak be, hogy d. e. $\frac{1}{2}$ 10— $\frac{3}{4}$ 11 óra közt az elméleti rész adatott elő, természetesen ez is gyakorlati alapra fektetve; erre egy negyedórai szünet után a közösen végzett palaeografiai és könyvtári gyakorlatok következtek, melyek déli $\frac{1}{2}$ 1 óráig tartottak.

A tanfolyamot július 23-ikán a déli órákban a főfelügyelőség nevében *Fejérpataky László* rekesztette be és kiosztotta az országos főfelügyelő által aláírt bizonyítványokat, melyek igazolják azt, hogy az illető a nagyméltóságú Miniszter úr által életbe léptetett és július hó 4—23-ika közt megtartott könyvtárnoki tanfolyamban részt vett.

Szavaira a tanfolyamon résztvevők megbízásából és nevében *dr. Baintner Húgó* kassai jogakadémiai tanár válaszolt, a többek közt a kurzus különös háláját fejezve ki az orsz. főfelügyelő, és a Miniszter úr ő nagyméltósága iránt, ki a hazai közművelődés nemes eszméitől áthatva, ily tanfolyam létesítését lehetővé tette.

Ez első ízben életbe léptetett tanfolyam alkalmából az előadók tapasztalatai röviden a következőkben foglalhatók össze:

Mindenekelőtt teljes elismerést érdemel a tanfolyamban résztvevők buzgósága, jóakarata és nemes tudásvágya, melyet a rájok nézve jobbára ismeretlen disciplinák iránt minden alkalommal tanusítottak.

Tekintettel azonban a kurzuson tárgyalt anyagnak gazdag

voltára, mely, ha csak legfőbb vonásaiban tárgyalatik is, 8—8 előadásba csak nagy nehezen szorítható össze, másrészt kivált a gyakorlatoknál okvetlenül megkívántató együttes működésre: az előadók annak a véleménynek adtak kifejezést, hogy jövőben, a tanfolyam eredményének biztosítása végett, a cursus tartalma egy részt 16 óráról 20-ra volna felemelendő, hogy a tananyag arányosabban legyen megosztható: másrészt pedig éppen az oly fontos könyvtári és palaeografiai gyakorlatokra való tekintettel, a kurzuson résztvevők száma legfőlebb 8-ban volna megállapítandó.

Tanítási tapasztalatok vezetnek arra a meggyőződésre, hogy palaeografiai, diplomatikai és a velők rokon könyvtári gyakorlati oktatás eredményes volta mennél kevesebb számú hallgatóval érhető el legjobban. 6—8 hallgatóval még lehet közös gyakorlatokat sikeresen végezni, a vezető tanár áttekintheti működésüket, együttesen vezetheti őket, foglalkozhatik külön mindegyikkel; míg a figyelem nagyobb számú hallgatónál megoszlik; az egyenlőtlen tehetségek s a felfogás különbözősége hátráltatják az együttes haladást; a tanár sokat kénytelen ismételni, mi a gyorsabb felfogásukat a haladásban gátolja.

Ezen kis, lényegtelen változtatás a jövőben rendezendő hasonló tanfolyamoknál könnyen életbeléptethető.

Kétségtelen azonban, hogy a most megtartott tanfolyam nem múlt nyomokat hagyott vissza az abban résztvevők lelkében. A hallott és látott dolgoknak maradandó eredményeket kellett előidézniök, a minek a vidéki könyvtárak és múzeumok ügye látja hasznát. A résztvevők mindig vezetőnek, könyvtári központnak fogják tekinteni a Magyar Nemzeti Múzeum Széchenyi orsz. könyvtárát, melyről ez alkalommal is meggyőződhettek, hogy e szerepre hivatott s hogy az minden hasonló kulturális törekvés támogatásában rendelkezésükre áll.
